

Andrej Einspieler, častiti starosta in voditelj koroških Slovencev, v svojem rojstvenem kraju v Svečah v Rožni dolini daroval *zlato mašo*. Obeh slavnostij se udeležé rodoljubi iz vseh krajev slovenskih in v Idrijo, kakor v Sveče pošljejo zlasti „Matica Slovenska“, „Slovensko pisateljsko društvo“, kakor tudi druga društva ljubljanska zastopnike svoje.

»**Ledeni les**«. Opazka, ki se v Pajkovi knjigi: »Črtice iz duševnega žitka štajerskih Slovencev« nahaja na strani 116.: »Ledeni les« »Ledum palustre« — dala mi je povoda, da sem jel pozvedovati o tej stvari. Že početkoma sem zmajeval z glavo misleč, da iz te moke ne bode kruha in nisem se motil. Od učiteljev in nekaterih učencev, ki so pohodili za velikonočnih počitnic svoje roditelje, dobil sem precejšnje število pojedink iste rastline, ki se imenuje okoli Špitaliča »ledeni les«, v Šmarijskem okraji pa »nedeljni les«. Ta rastlina se ljudem zdi tako važna, da »žegen« brez nje nima nobene veljave, torej jo vsak vtakne v butaro. No, saj je ni težko dobiti, kajti raste povsod po listnatih gozdih, osobito pa kraj góšč in po krčevinah; tudi v mejah je mestoma prav navadna. Ugaja ji najbolj suha zemlja, ki ima kamenito podstavo. To nas uči, da ne more biti *Ledum palustre*, ki raste na vlažnih in mokrotnih krajih.

Rastlina, o kateri tu govorim, je jedina sorodnica brogoviti (kozji pogačici) [*Viburnum Opulus*], ki se po vrtilih prav rada sadí zavoljo lepote, ináč pa živí prav navadno ob potokih, v gajih in po vlažnih hostah. Ime ji je meduljevina [*Viburnum Lantana*]; po Slov. Goricah in tudi drugod pa ji pravijo metrika. Rastlina ne doraste nikdar v drevo, temveč ostane grmasta in se odlikuje posebno po debelih mladikah, na katerih stojé listi nasprotno. Ti so jajčasti, časih srčasti in na spodnji ploskvi z gosto sivo dlako porasteni, dočim ostalo rastlino lasjé samó za mladosti pokrivajo in ne delajo tu klobučini podobnega póvlaka; izjemo delajo časih mladíke. Beli cveti, ki so vsi jednako veliki, stojé v nepravih kobulih ter so popolni. Iz njih se razvijajo jagode, ki so sprva bledezelene, potem rdeče in napósled črne. Rastlino je tudi po zimi in sploh ob času, ko nima niti listov niti cvetja, lahko spoznati po popkih, katerim nedostaje posebnih krovnih lusek. Popkek delata dva podolgovata in na vzdolž v gubè nabrana lističa, ki se pozneje razvijeta v lista, dočim popkek pokrivajoče luske drugega drevja in grmovja odpadejo.

Da je dr. Pajek naletel ravno na *Ledum palustre*, tolmačil bi si človek iz besede »rés« in v istini se imenovana rastlina prišteva vrésnicam. Posebno svojstvo pa odlikuje močvirski rožmarin — tako se imenuje *Ledum pulustre*; — on je namreč vedno zelen grm, ki se kmalu spozna po zopernem vonji, kateri se razprostira v njega bližini. Ker ostaja tudi po zimi zelen liki oméla na našem drevji, tedaj ga je prav lahko ugledati. V južnih krajih se redkokje nahaja, tem gošče pa v severnih. C—k.

Novoprovençalska književnost. Malokatera književnost je cvelà v srednjem veki toliko krasno kolikor pésemstvo provençalsko. A začelo je že zgodaj sahniti; posebno kar se je združilo južno Francosko s severao, zamrlo je prav naglo óno živahno gibanje. Kralj Fran I. ukazal je, da javno rábi povsod samó francoščina. Zvonka provençalsčina se je umeknila: pri sodiščih se je razpravljalo v francoščini, po šolah se je učilo v francoščini, v cerkvah se je propovedovalo v francoščini. Samó národne pesmi niso utihnile do cela in v 18. stoletji jih je zbral nekaj ter poslal v svet *Nikolaj Saboty*: to je bilà jedina znamenitejša knjiga v lepem južnem narečji do našega stoletja.

Šele v naši dóbi se je začelo dramiti vnovo. Leta 1825. zapel je prvo pesem v njem *Jacques Fajsmín*. Rodil se je l. 1798., umrl l. 1864. Bil je brívec: »bril je dobro, a pel še bolje«, dejal je o njem slavni kritik francoski Sainte-Beuve. V drugi polovici našega stoletja je dal na svetlo dva zvezka svojih pesmij. Bil je zeló priljubljen ter hodil je pevajoč po svoji očevini okoli, kakor v davno minulih časih *trubadurji*.

Vrbe in vrbarstvo.

Spisal M. Cilenšek.

«*botanicorum crux et scandalum*» je imenoval učeni Endlicher vrbe gledé na težave in preglavice, katere delajo rastlinoslovcu, ukvarjajočemu se z njih razdelitvijo. In res, zaman bi iskali na domači zemlji rastlinskega rodú, kateri bi bil bistvene znake ohranil sicer do pičice, toda se z ozirom na menj važne znake izpreminjal takó čudovito, da stane tudi strokovnjaka dosti truda, predno pogodí pravo. Mnogo so si belili učenjaki glave zaradi naših rastlin; huda je bila borba med posameznimi zastopniki, vendar ni še konca nekrvavi bitki. Dočim so jih naštevale nekatere knjige 64 vrst, skrčil jih je Wimmer na 34, in pristaši Darwinovi trdé celó, da nas bode bodočnost učila, kakó jih je izvajati iz nekoliko glavnih tipov. »Kakó neki to ravno zaradi toli nevažnega gradiva?» zmajeval bode z glavo marsikateri čitatelj. Ali so vrbe važne ali ne, to zvemo pozneje; tukaj opozarjamo samó še nató, kar si prosto ljudstvo domišlja o njih, kadar se méni o vražah in praznih verah. Učeni in neučeni ljudjé si tù podajajo rokó, ali dočim tavajo zadnji v temi, pridejo prvi morda vendar še do pravega spoznanja.

Kje tedaj tičí óna »*botanicorum crux*»? Stvar je jako preprosta in se dá označiti na kratko s tem, da so vrbe preizpremembne in da štejejo ogromno povrst, ki so pristnim vrstam podobne skoro do skrajnosti. Zlasti dlake, dlačice in listi so takó nestanoviti, da tudi najboljša knjiga človeku navadno pomaga le malo. Tukaj tedaj treba poskušinj. Nadalje so vse vrbe dvodomne; nekatere se šele olistajo, ko ni nobenega sledú več o cvétu. Vendar vsega tega še ni dovolj! Vetrovi in raznovrstne žuželke skrbé, da rod ne izmrè. Posledica temu pa so polútani, ki se nagibljejo sedaj na pestičevo, sedaj zopet na prašnikovo stran. Vselej pa so nekako v sredi med ónima rastlinama, po katerih vplivu so nastali. Sedaj še kdo ugovarjaj in zanikavaj, da človeka ne obhajajo vse slabosti, kadar spozná, da treba tukaj mnogoletnih raziskavanj in poskušinj!

Ali še jedne stvari ne moremo in ne smemo zamolčati. V rastlinstvu je v obče velikost pojedink in nje delov kolikor toliko stanovita. Tega pri vrbah ni. Dobivajo se take, ki so navadno drevesaste ali grmaste in ostajajo na enakem bivališči, jednake drugim vrbam iste vrste. Ako se pa izpremené okolnosti, izpremení se tudi

rastlina, in opazovalec mora biti dobre matere, da spozná v pritlikavci pravo vrsto.

Vrbe pripadajo ónim lesnatim rastlinam, ki sezajo najdlje na sever in najviše na góre. Ondu in tù nahajamo nitaste in zelnate pojedinke vrbovega rodú. Na skrajni meji počivajo pozimi pod belo odejo, in ljudjé se vozijo na severu »po gozdih«, katerih niti ne vidijo. Pritlikave vrbe po visokih gorah so še tudi znamenite zató, ker točneje od vsake druge rastline zaznamenujejo snežni predel, kjer jih mraz in sneg takó pritiskata k tlom, da se nekatere niti ne morejo vzdržavati nad zemljo.

Ker se torej vrbe le iz težka razločujejo po vrstah in ker izvestno nečemo sezati v področje veščákom in jim morda takó še kratiti veselje do daljnega dela, oglejmo si vrbe rajši nekako od daleč. Treba je spomládi samó kratkega izprehoda na osójen kraj, kamor nas vabi rmeno cvetje visokega grma ali nizkega drevesa. To so prašni cvetovi ivini, prvi svojega rodú, ki nanizani v máčico (mačji rep), napravljajo dečkom veliko veselje, kadar jih narežejo in privežejo na konci »butare«. Da je kaj za nos, poberó še brinovo vejico in jo vpletó med máčice.

Dasi je móči prištevati vrbe vetrocvetkam, vender jih bučele in druge žuželke ne obletavajo zgolj zató, ker cvetó med prvimi rastlinami, ampak zaradi medú, ki se res izliva v majhne medóvnike, stoječe nad luskami. Té skrgavajoče žleze so ostanek oboda, v čegar dnú stojé prašniki. Luska z medóvníkom in s prašniki, katerih je videti največ po dva, dela prašni cvet, ki se na tej rastlini dobiva sam. Druge pojedinke nosijo za luskami pestič in na nasprotni stráni prav takšen medóvník; to je pestičev cvet, iz katerega se pozneje razvije glavica z dlakavim semenjem, katero raznaša veter tem lože, čim više je rastlina in čim delj je od drugih rastlin. Te »mucke« so nam neprijetne zató, ker se vsipljejo na bližnja izprehajališča in pokrivajo druge rastline s plésni podobno tvarino. Poskušali so jih rabiti kakor drevesno volno, toda niso se obnesle.

Žužki imajo pa tudi svoje razloge, da zahajajo na vrbovo cvetje, zakaj drugje ni iz lahka takó ugodnih svojstev, kakor ravno na njem. Nekoliko teh svojstev bomo omenili. Cvetovi se družijo v razcvetja, katera niso samó lože vidna, ampak se tudi lože in hitreje oberó, nego prav toliko posameznih cvetov. Dólkaj vrb se razcvita, predno ozelené, in takó vidimo tudi cvetove, ki nimajo posebno lepih cvetnih lističev. Kar je pa žuželkam sósebnó po volji, to je, da nahajajo obilo medú in cvetnega prahú. Osobito gledé na čas, ko še drugih rastlin

cvetke trdno spé, važna sta méd in cvetni prah takim žuželkam, ktere prezimujejo in takoj spomládi potrebujejo hrane.

Ker že ravno govorimo o žuželkah, omenimo še to, da zahajajo na mnogovrstne vrbe tudi take žuželke, ki ne iščejo slaščic, ampak živeža sploh. Ni ga vrbovega dela, ki ne bi živil toliko in toliko te kvarne golazni. Pri ničvrednem delu svojem se razvrščajo takó, da nobeden del ne ostane nepoškodovan. Nekateri rijejo po zemlji in ščipljejo koreninam najnežnejše okončine, s katerimi rastline srčejo živila iz zemlje. Drugi trgajo in žró lub na površji, ali pa se zavlečejo vánj in napravljajo večje in manjše rove in hodnike na vse strani. Ako se to vrši v notranjem delu, v liki, škodijo največ, zakaj lika se rabi za marsikàj. Les tešejo in vrtajo zopet druge žuželke, toda ne škodujejo toliko, kakor v njem zastajajoča voda v takih deblih, katerim jemljó ljudje vrh in veje. Taka drevesa trohné in gnijó ter životarijo samó še z zunanjim delom, dokler jih ne polomi vihar. Nekdaj to baje ni bilo takó, ampak vse vrbe — sevéda drevesaste — bile so visoke in so imele zdravo drobovje. Ali preprostega ljudstva domišljija jim je odkazala izza Gospodovih časov v rastlinstvu posebno mesto v svarilo vsem izdajicam, katerim ne bije srce ni svojega ni tujega rodú. Ne dá se sicer dokazati, kolike so bile vrbe, vender nam pravi priroda sama, da okrnjene rastline ne morejo dosežati namena svojega. Ker torej voda ne more izhlapévati, ker ni zelenih delov, zaostaja v deblu, in to jame gniti. Ali ker vrbovina ni posebne vrednosti, rabimo te rastline drugače. Primeroma največ žužkov živi na listji. Ti glojejo samó površno kožico, drugi mečje notranje staničje, vrtajoč pogostoma križaste rove; tretji izjedajo luknjice, da je list nekako podoben situ. Tudi so taki žužki, ki žró ob robu, ali pa samó spravljajo svojo zalego na varno mesto, naredivši drobne luknjice in položivši vánje jajca svoja. Zató se dovaja več soka, takó da se izpahnejo šiškam podobni tvóri, v katerih imajo ličinke in časih tudi bube dobro zavetje in so zajedno tudi oskrbene s hrano. Ako še povemo, da kakih 350 raznih žuželk čísla vrbe in jih kvarí kolikor toliko, ne bode se čudil nihče, da ima vsak del po več gostov.

Vrbovina je mehka in se lahko cépi. Belina je večinoma rmenkastobela in prehaja polagoma v rdečkast zrel les, čegar notranji del je jasnorjavkast. Na prosto okó se prav dobro razločujejo létnice, toda stržénovih žarkov in cevnih prerez nam ne more pokazati neoboroženo okó, ker so premajhni. Zató potrebujemo lupe. S to pripravo vidimo sicer ceví, nepravilno nastlane na vsi létnici, vender se povsod gosté jednako. Na jésen, ko sokovi ne tekó toli obilo, tvar-

jajo se menj obsežne ceví, kar se dobro pozná na jesenskem lesu. Ceví stojé posamič, ali pa jih je združenih več v majhno skupino. Njih povprečnih sten ni videti nikjer. Stržénovi žarki so jako nežni, in prav mnogo jih je. Zaradi teh svojstev dela povprečna zglájena prereza na nas prav takov vtisek, kakor bi držali svilo v roki.

V vodi in vlagi nima vrbovina nobene trajnosti, a tudi na suhi zemlji ni kaj posebnega. Kjer ni drugega lesá, ondu jo res rabijo za zgradbe, toda ker je krhka, nadomeščati jo morajo za kratkih obrokov z novo vrbovino. Najuspešneje jo še rabijo po nekaterih vinorodnih krajih, kjer jo namesto mecésnovih kolov pristavljajo v oporo vinski trti. Takisto rabijo semtertjá po krajih, koder sadé hmelj, vrbove droge po hmeljnikih, da se okolo njih ovija storžkata rastlina.

Dasi vrbovina ni obljubljena posebno, potrebujemo v vsakdanjem življenji vender marsičesa, kar se dá izdelovati samó od mehkega lesá. Kakor nam poroča Theophrast, rabili so jo Grki zlasti za ščite rajši od drugega lesá. V nekaterih krajih izdelujejo od nje coklje, ker je lahka in se obdeluje brez velikega truda. Risarji rabijo oglje; najboljše prirejajo od vrbovine. Takisto se rabi za smodnik. Razno orodje, ročniki, škatlje, sita i. t. d., to vse je od vrbovine. Tudi ličjaki so dostikrat le od vrbovih viter, ne pa od like. Benetke najbolj slovó zaradi te »robe«.

Marsikoga je že ostrašila v temni nôči nedolžna vrba, ker se ji svetlika prepérela vsebina. Takšni pojavi vplivajo na preprosto domišljijo čestokrat bolj, nego bi bilo pričakovati. Zató slišimo, da so dotična drevesa v nekovi pošastni zvezi z nadprirodnimi silami. Navadno se te véšče (divji ogenj) gibljejo s kraja v kraj in motijo potnika, da zajde v kraj, ki mu je popolnoma neznan; ubožec se zavé šele drugo jutro. Sevéda se ukreše sedaj tù sedaj tam divji ogenj, kakor stojé drevesa, in od kakeršne strani jih ugledaš.

Vrbe so zastrte z lubom, ki je različne barve; navadno so vender mladike in mlajše veje barvane živeje mimo starejših in debelejših débel. Lub je na prvih gladek, na zadnjih pa se sčasoma kemijski prekraja. Posledica temu je skorja, ki razpoka zaradi rastoče notranje beline in dobí do cela ráskavo površje.

Notranja plast, ki se vsako leto loči od kambija, imenuje se lika. Ker je jako trajna, izdelujejo od nje prave ličjake in popir; dalje vrvi, trakove in razne pletenine. Med temi so najznanejše vrbove rogóžine, ki so jako trajne; izdelujejo jih osobito na iztoku in prinašajo na tržišča.

V lubu raznovrstnih vrb se tvarja po kemijskih zakonih dôkaj čreslene kisline, ki rabi strojarjem. Kakor druge rastlinske kisline, sestavljena je omenjena spojina od kisika, vodika in ogljika. Ukusa je trpkega in daje čista neko belkasto ali rmenkasto gumasto tvarino. Ker tvori z živalskim klejem spojino, ki se najbolj upira gnilobi, izpreminja živalske kože v usnje in je torej strojarjem bistveno potrebna. Od zelene galice in čreslene kisline narejajo višnjavočrno obarvino, ki se rabi za tinto in dobro rabi tudi barvarjem. (Konec prihodajjê.)

Ponôči.

Med sreci dvé je palo
Usode zagrinjalo,
Kdaj vzdigne se, kdo vé
In upati še smé?

Ko tiha noč je krila
Nad stvarstvo razprostila,
Bedim ob oknu jaz,
Krijôc z rokó obraz,

In misli, brze ptice,
Hité mi do vasice:
Tam v kočl' ona spi,
Ki záme le živí . . .

Ko beli dan zasine,
Sên blagi moj izgine:
Pri modrih kujigah spet
Iz mislij puščam svet!

y.

Pri vinski kaplji.

Preganjaš mi oblake črne,
Oj, vince, blažena ti stvar;
Veselja solnce v mé se vrne,
Ko srkam tebe, trsov dar!

Skrbí preganjaš in nadloge,
Otimlješ srcu žal in bol,
Nebá privabiš svate mnoge
V veselja prazni zemski dol.

Resnica jasno luč prinaša,
Odmiče se hinavstva noč,
Ljubezen v sreci se oglaša,
Topí sovraštva žarek vroè . . .

Kozarec poln v desnici moji,
Pozdravljam te, veselja vir,
Z radóstjo dušo mi napôji,
Razvnémi jo sladak požir!

y.

Vrbe in vrbarstvo.

Spisal M. Cilenšek.

(Konec.)

ekdaj, po nekod še dandanes, rabili so v zdravilstvu salicin, ki se nahaja v lubu nekaterih vrst. Nabirali so namreč 2—3letne vrbove veje in rabili njih izleček proti mrzličnim boleznim. Planinci še sedaj rabijo vrbovo obaró za mrzlico. V severni Afriki napravljajo od dišečih máčic egiptovske vrbe neko vodo, kalaf, katero pijó za mrzlico in jo tudi rabijo kakor domače zdravilo v vseh boleznih.

No, to bi bilo vse dobro, ali prekanjeni svet najnovejše dóbe je začel slepariti ljudi, ki ljubijo pivo, s tem, da misli nadomeščati hmeljevo olje z neukusno grenkobo vrbovega luba. Sevéda se taka pijača zvedencu takoj uprè, a nevedniki se je vender držé in zató jo često celó hvalijo. Vender ni treba misliti, da je povsod takó; še so poštene pivovarne, ki delajo pivo po starem receptu.

Tudi dečkov naših ne smemo pozabiti. Toliko da je prišla toli zaželena pomlad zopet v déžel, že se zbira vaška mladina in se veselo odpravlja proti potoku, na čegar obrežji rasó brezšteviline vrbe. Ondu si vsakdo poišče pripravne veje in si jo ureže. Pripravna mora biti taka veja, sicer je vse delo zaman. Torej bodi ravna kakor sveča in brez vejic in grč vsaj v določeni dolžini. Tù si vsak napravi svojo piščal, potem pa se vračajo vsi glasno trobèč v vas, kjer se snidejo na kakem vrtu in se za zelene vigredi veselé mladega življenja svojega.

V severni Evropi, zlasti na Švedskem, rujejo vrbove korenine in delajo od njih neko barvo, s katero rdecé jajca.

V krajih, kjer ni obilo travnikov in zatorej tudi ne živinske klaje, suše vrbovo listje ter je pokladajo pozimi govedom namesto druge krme. O médu, kateri se izloča v opisanih medóvnikih, povedali smo že, da ga sósebnó spomládi bučele pridno nabirajo in nosijo v panjóve. Kadar je druge paše dovòlj, ozira se malokatera po vrbah, zakaj otovré brenčé rajši po zelnatih rastlinah.

Po vsem tem, kar smo zvedeli do sedaj o vrbah, lahko trdimo, da ga ni vrbovega dela, katerega bi tù ali óndu ne uporabljali takó ali takó. Vrbe je torej prištevati koristnim rastlinam, izvzemši morda óne, katere nahajamo v gozdu in na sicer ugodno ležečih pašnikih,

kjer se zdržema razprostirajo ter takó dušé mlade rastlinice. Nekaterniki mislijo, da je sósebno íva zèl plevel v bukovji.

Po visokih gorah in planinah, kjer so naše rastline le pritlikave, pomagajo vrbe, združene z mahovi in drugim drobižem, sušiti skalovje, potiskujé žilave svoje korenine v špranje in razpoke. Ondu rasó; premóčeno kamenje se razganja in dela po obronkih óne groblje, pre-dobro znane prijateljem planin, ki jim napravljajo mnogo truda in so časih celó smrtno nevarne zaradi lahke gibnosti svoje. Torej vrbe v teh mrzlotnih višavah izdatno podpirajo preperévanje in čimdalje bolj spešé zmago nivelujočemu življu (vodi).

Ker se naseljajo vrbe najrajši po vlažnih tleh in rasó primerno prav hitro, lahko jih tudi zató prištevamo koristnim rastlinam, ker po njih listji izhlapeva mnogo vlage in se mokrotna zemlja sósebno ondu hitro suši in dobro izsuši, kjer so napeljane še drage in je po-plava sploh zadostno omejena.

Oglejmo si vrbe še z drugega stališča! Kjerkoli je svet precèj strm in se je bati zaradi moče, da bi rahla zemlja sčasoma popol-noma ne zlezla nizdolu, ondu so nam vrbe prave dobrotnice. Tudi ni treba posebne skrbí. Nasaditi je treba nekako križema v vrste vrbove kolce, kakeršne dobivamo iz lahka povesod, in hitro nam ozelené. Njih korenine se razprostirajo na široko ter vežejo sicer rahlo površje v celoto. Trave in druge rastline se naseljajo na takih krajih, in za malo časa se vse učvrstí do dobra.

Stopimo še za šumeči potok, ki tù pa tam trga zemljo in zmirom bolj rije v suho. Ako se posestnik pravočasno briga za svojino, ne škodijo mu taki pojavi nikdar preveč, zakaj o prvi priliki je zajézil vodno silo takó, da je napravil jez, ki pozneje oživi in veže posamezne dele in zajedno brani razljučenemu življu, da bi posezal preko območja svojega.

Vrbe pa res ozelené lahko in hitro, kar se opazuje sploh pri rastlinah, ki imajo mehak les. Koreninice izhajajo iz kambija, predi-rajó zunanje plasti in začnó na svojo roko sadiki dovajati sokov. Čim ugodnejša je zemlja, tem hitreje se oživé samostojno. Osobito prija iz početka najbolj zrahljana zemlja, v kateri se korenine lahko raztezajo in srkajo raznih solij, raztopljenih v vlagi. To in pa čimdalje večja važnost mnogovrstnih pletenin od vrbovega protja, napotilo je tù pa tam razumnejše posestnike, da so premišljali, kakó bi se dala tudi slaba zemlja obrestovati primeroma prav dobro. Kakó važen je ta obrt, povesta blagovoljnemu čitatelju naslednji številki. Na Bavarskem, v okraji lichtenfelškem s 17.000 prebivalci, ukvarja se jih 9.000 z

izdelovanjem raznih canjic, košár, jerbasov, mnogoličnih stolov, miz, kovčegov, igrač za otroke i. t. d. Vsi služijo kruh; takisto v nekaterih drugih krajih, ki pošiljajo robo svojo celó v prekomorske dežele, zlasti v Ameriko, Indijo in v novejšem času tudi v Kino. Sevéda ne ostaja ves denar v deželi, zakaj do denašnjega dné morajo prótje uvažati, ker je še vedno premalo domačega. Skoro leto na leto se potrebuje šibic za 200.000 gld. To je izvestno lepa vsota, a prav majhna proti óni, ki jo donášajo izdelki.

Kjer je razširjen ta obrt, pripravljajo se mladike na poseben način. Ker je želeti, da bi se razcvital tudi med našim ljudstvom po deželi sčasoma prav takó, kakor na Francoskem in Nemškem, omenimo na kratko, kakó so se ondu poprijeli umetnega vrbarstva. Nekako cvetoči rži, katero ogledujemo iz dalje, dal bi se primerjati vrbovni násad; torej nič drevesastega, kakor pri nas. Kadar prirejaš takšen násad, glej sósebno nató, da ni zemlja močvirna, sicer bi bilo delo brezuspešno. Res da rasó vrbe najrajši na prisojnih krajih, ki niso prevlažni, vender uspevajo i po dolinah i po hribih; kakovost zemlje nima nánje skoro nobenega vpliva. Svet, na katerem gojiš vrbe umetno, moraš popolnoma osnažiti plevela, in kadar se zopet pokaže, iztrebi ga précej.

Dobrih njiv in travnikov ne bode nikdo izpreminjal v vrbovne nasáde, kakor se je to godilo pogostoma pri hmeljnikih. Ali parcele, ki niso skoro za nobeno rabo, dajó po vrbah dobre obresti. Tù pa tam se spravljajo n. pr. reke in deroči potoki v pravilne struge, da ne škodujejo preveč, kadar je povódenj. Na obrežji pa se dostikrat razprostira sicer neporabna zemlja, katera bi z vrbami nasajena donášala veliko korist. Po takih in enakih krajih naj bi ljudstvo naše zasajalo vrbe; trud in troški, vse bi bilo skoro poplačano stotero.

Dotični prostor dobro obdelaj kakor za hmelj, vender ne takó globoko; kakih 70 *cm* zadošča popolnoma. Ako mogoče, stóri to jeseni, da bode zemlja rahla in se pozimi nekoliko sesede. Spomládi pa, ko se je sneg raztajal in zemlja posušila na površji, pobránaj zemljo do dobrega in raztolči grude. Nató zabij ob koncéh kolce 0,5 *m* drug od drugega. Takó je razdeljena zemlja na vrste, katere zaznamenuj z vrvicami, potegnjenimi od kolca do kolca na nasprotni konec. V te vrste zasádi poleg vrvic kakih 10 *cm* drugo od druge oddaljene sadike, katere si pripravil že prej in jih pustil 25—30 *cm* dolge. Najlepše je, da posamezne grede ali vsaj cele vrste nasadiš z isto vrbo. Delavec vzame v levico snopič sadik, poklekne poleg vrvic in vsaja posamične šibice z desnico, vender ne navpik, ampak

nekoliko poševno takó globoko, da je tudi górenji konec skrit v zemlji. Treba je paziti na to, da so popki obrnjeni kvišku. Da se roka preveč ne opraska, dobro je vzeti vánjo kos usnja. Da sadikam še zimska vlaga hodi na dobro, treba jih je saditi kolikor možno hitro spomládi.

Pozneje je treba násad snažiti plevela; to delo izvršuj dvakrat do trikrat poléti. Tak násad traja po 15 let in ne stane mnogo, kadar je končano prvo delo.

Kadar se sok ne pretaka več po rastlinah in je listje odpadlo, vzameš oster nož in jameš rezati mladiko za mladiko, kolikor móči pri dnù. Narezane pa zvežeš v butarice in jih hraniš na zračnem prostoru. Ker so vse mladike jednoletne, nimajo postranskih vejic, zakaj njih popki bi se razvijali šele prihodnjega leta. Tudi ni smeti misliti, da daje vsaka sadika samó po jedno mladiko. Ker odpravljáš mladike vsako leto, oteka sadika nad zemljo čimdalje bolj ter je sčasoma nekako glavata in nosi sedaj dostikrat precéj dolgih in tankih šibic.

Vsake vrbe ni dobro saditi, ampak samó tiste vrste, katere imajo malo obsežen stržén; zakaj take so najboljše za pletenje. Sadike dobivaš v Št. Jurji ob južni železnici, v Žalci in še drugod; 1000 jih stane blizu 2 gld. Iz prva so troški precejšnji, a pozneje je treba le nekoliko skrbí, da je násad brez sitnega in kvarnega plevela.

Končno bodí omenjeno, da sadimo žalobno vrbo, odlikujočo se po dolgih visečih vejicah, navadno na pokopališčih, ker nam je znamenje žalosti, kakor nam je to že znano izza starega veka. To lépo drevó je domá v jutrovih deželah. Naše pojedinke, ki so se zaplodile baje vse iz jednega práta, imajo le pestične cvete in ne napravljajo plodú.

Poudarjalo se je že, da vrb ni spoznati iz lahka. Sevéda smo se ozirali do sedaj samó na pomladanski in poletni čas, kadar cvetó in so okrašene z listjem. Pozimi pa, ko brez listov pričakujejo pomládi, morali bi jih razločevati po popkih, kakor druge rastline, obdarovane s prezimujočimi popki. A tudi to ni móči, zakaj stožčasto njih brstje je pokrito skoro vse jednako s kapasto lusko, katera se spomládi pri-
vzdigne in odpade.

